

Social Work & Education

©SW&E. 2025

УДК 378.018.8:364-43]:364.322](045)
DOI: 10.25128/2520-6230.25.3.3

Оксана КРАВЧЕНКО,
доктор педагогічних наук,
професор, декан факультету
соціальної та психологічної
освіти, Уманський державний
педагогічний університет імені
Павла Тичини, м.Умань, Україна;
okskravchenko@ukr.net,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9732-6546>

Наталія КОЛЯДА,
доктор педагогічних наук,
професор, професор,
кафедра соціальної педагогіки та
соціальної роботи,
Уманський державний
педагогічний університет імені
Павла Тичини, м.Умань, Україна;
koliada_n@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7743-7831>

Інна ГОНЧАР,
кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент, кафедра
соціальної педагогіки та
соціальної роботи, Уманський
державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
м.Умань, Україна;
gigonchar@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-4316-8650>

Статус статті:

Отримано: серпень 15, 2025
1-ше рецензування: вересень 05, 2025
Прийнято: вересень 30, 2025

Кравченко, О., Коляда, Н., Гончар, І. (2025).

Підготовка майбутніх соціальних працівників до волонтерської діяльності. *Social Work and Education*, Vol. 12, No. 3. pp. 332-343. DOI: 10.25128/2520-6230.25.3.3

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті досліджено роль волонтерської діяльності у закладах вищої освіти України в умовах повномасштабної війни, розпочатої Російською Федерацією 24 лютого 2022 року. Висвітлено основні напрями та форми залучення університетських спільнот – студентів, викладачів, співробітників і випускників – до волонтерських ініціатив, спрямованих на підтримку Збройних сил України, внутрішньо переміщених осіб та постраждалих громад. Проаналізовано досвід чотирьох закладів вищої освіти: Волинського національного університету імені Лесі Українки, Донецького національного університету імені Василя Стуса, Національного університету «Острозька академія» та Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Визначено дві моделі організації волонтерської роботи у ЗВО – централізовану (через створення гуманітарних та волонтерських центрів і штабів) та децентралізовану (на рівні факультетів і студентських груп). Особливу увагу приділено діяльності Волонтерського центру НаУОА та Гуманітарного штабу НЮУ, які координують збір і розподіл гуманітарної та мілітарної допомоги, взаємодіють із громадськими, благодійними й міжнародними організаціями. Розкрито значення ініціатив, спрямованих на психологічну підтримку студентів, викладачів, військових і переселенців, включно із залученням іноземних фахівців та онлайн-консультацій. Доведено, що волонтерство у ЗВО сприяє формуванню професійних компетентностей майбутніх соціальних працівників, розвитку соціальної відповідальності, стійкості до кризових ситуацій і зміцненню демократичних цінностей у суспільстві. Результати дослідження можуть бути використані для удосконалення системи підготовки фахівців соціальної сфери та інтеграції волонтерських практик у виховну роботу університетів.

Ключові слова: волонтерська діяльність, заклади вищої освіти, студенти, соціальна робота, внутрішньо переміщені особи, гуманітарна допомога, психологічна підтримка, Збройні сили України, воєнний стан, громадянська відповідальність.

ВСТУП

Волонтерська діяльність посідає важливе місце в сучасному суспільстві та охоплює широке коло соціальних, гуманітарних і освітніх завдань. Вона спрямована на підтримку різних груп населення, розв'язання локальних і загальнодержавних соціальних проблем, а також формування активної громадянської позиції. Значну роль у розвитку волонтерських ініціатив відіграють заклади вищої освіти (ЗВО), які об'єднують студентів, викладачів, співробітників і випускників у спільноти, здатні реалізовувати масштабні соціальні проекти.

Волонтерська діяльність у межах університетського середовища реалізується у різних організаційних формах: через гуманітарні та волонтерські штаби, спеціалізовані центри, децентралізовані осередки на факультетах і кафедрах. Вона передбачає як надання матеріальної та гуманітарної допомоги, так і проведення освітніх, психологічних та культурних заходів. Участь у таких ініціативах сприяє вихованню відповідальності, співчуття та соціальної активності, формує цінні професійні та особистісні якості у студентів.

Університетські волонтерські практики включають широкий спектр завдань: допомогу військовим, підтримку внутрішньо переміщених осіб, забезпечення гуманітарними ресурсами соціальних закладів, проведення тренінгів та освітніх програм. Важливою складовою є діяльність, спрямована на збереження психічного здоров'я учасників освітнього процесу та громади загалом, що реалізується через лекції, семінари та консультації фахівців.

Відповідно, волонтерська робота у ЗВО є не лише ефективною формою соціальної підтримки, а й невід'ємною частиною виховного та освітнього процесу, яка формує у студентів активну громадянську позицію, професійну готовність та стійкість до викликів сучасного суспільства.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Серед науковців, чиї роботи присвячені проблематиці волонтерської діяльності, варто відзначити Т. Голубенко (2018), О. Карпенко (2006), В. Поліщук (2013), А. Капську (2001), Т. Сидорчук (2024). В їхніх дослідженнях аналізується теоретичне підґрунтя волонтерства, його соціальна роль та організаційні аспекти, а також шляхи залучення студентської молоді до благодійних і гуманітарних ініціатив.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Попри наявність значного наукового доробку з вивчення волонтерської діяльності та залучення студентської молоді до соціальних ініціатив, окремі аспекти проблеми залишаються недостатньо опрацьованими. Передусім це стосується систематизації досвіду організації волонтерства у закладах вищої освіти як складової освітнього та виховного процесу. Мало дослідженим

залишається вплив волонтерської діяльності на формування професійних компетентностей майбутніх соціальних працівників і розвиток у них соціальної відповідальності. Потребує глибшого аналізу психологічний ефект університетського волонтерства, зокрема роль таких ініціатив у підтримці психічного здоров'я студентів і викладачів. Недостатньо розкритими залишаються питання ефективної взаємодії ЗВО з громадськими та міжнародними організаціями, а також проблеми нормативно-правового забезпечення діяльності студентських волонтерських осередків. Саме ці аспекти потребують подальшого дослідження.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

На сучасному етапі розвитку українського суспільства волонтерська діяльність стала невід'ємним складником практично всіх напрямів функціонування держави. Добровольці виконують ключову місію у підтримці Збройних Сил та у наданні допомоги тим категоріям населення, які опинилися в особливо складних життєвих обставинах унаслідок воєнних подій. Волонтери беруть на себе завдання там, де державні структури з тих чи інших причин не можуть оперативно чи ефективно відреагувати.

Явище волонтерства не є новим у світовій історії. Різні форми добровільної допомоги існували задовго до сучасних реалій, проте в умовах масового суспільного руху волонтерська робота не повинна зводитися до випадкових чи аматорських ініціатив. Вона потребує системності, організованості та постійного заохочення як з боку державних інституцій, так і з боку всього суспільства. Ефективна організація цієї діяльності можлива лише за умови активного залучення представників усіх соціальних груп, а особливо студентської молоді, яка завжди відзначалася динамічністю, мобільністю та здатністю до швидкої самоорганізації.

Наукові дослідження як українських, так і зарубіжних учених створюють базу для глибокого аналізу концептуальних підходів до організації волонтерського руху в Україні. Вони охоплюють як теоретичні аспекти цього явища, так і практичні напрацювання щодо створення волонтерських шкіл, проведення навчальних тренінгів, упровадження різноманітних програм підтримки у різних регіонах держави. Особливо цінним є накопичений багатогалузевий досвід, який дозволяє ефективно вдосконалювати волонтерську діяльність. Серед наукових праць, присвячених цій темі, варто виокремити дослідження Т. Голубенко (2018), О. Карпенко (2006), В. Поліщук (2013), А. Капську (2001), Т. Сидорчук (2024) та інших авторів, що зробили вагомий внесок у розвиток волонтерської теорії та практики.

Серед широкого спектра соціальних практик волонтерська діяльність вирізняється значним, але поки що недостатньо використаним потенціалом. Вона здатна ефективно впливати на розв'язання суспільно важливих завдань, охоплюючи соціальні, економічні та екологічні проблеми, а також сприяти

підвищенню загального рівня якості життя населення. Крім того, волонтерські ініціативи стають ключовою опорою для громадян у періоди надзвичайних ситуацій чи серйозних життєвих випробувань, коли термінова допомога є особливо потрібною.

З огляду на це, підготовка студентів — майбутніх фахівців із соціальної роботи — у контексті волонтерської практики набуває виняткової актуальності. Професія соціального працівника має чимало спільних рис із діяльністю волонтера: обидві сфери передбачають надання підтримки людям, вирішення кризових ситуацій та активну взаємодію із різними соціальними групами. Саме тому волонтерський компонент повинен стати органічною та необхідною складовою навчального процесу підготовки майбутніх соціальних працівників.

Активна участь громадян у волонтерському русі є важливим індикатором розвитку громадянського суспільства та становлення демократичної правової держави. Системне формування і підтримка добровільної діяльності визнані у світовій практиці ефективним способом об'єднання ресурсів держави та суспільства для вирішення спільних завдань соціального, економічного та екологічного характеру. Сучасні виклики, спричинені воєнними подіями в Україні, ще більше посилюють значення волонтерства, оскільки саме воно дозволяє оперативно надавати допомогу військовим і цивільному населенню в тих сферах, де держава не встигає або не здатна швидко відреагувати.

Волонтерський досвід не лише приносить користь суспільству, а й формує у людини внутрішню потребу в діяльності, яка має реальний, відчутний результат та створює позитивний соціальний ефект. Коли така мотивація закріплюється, вона стає важливою рисою майбутнього фахівця, орієнтуючи студента на досягнення професійних цілей, наполегливу працю та доведення розпочатих ініціатив до успішного завершення.

Разом із тим, чинна законодавча база України поки що не повністю відповідає вимогам сучасного етапу розвитку волонтерського руху, зокрема серед студентської молоді. Наявні нормативно-правові документи не регламентують усіх аспектів діяльності волонтерських організацій, що інколи призводить до затримок у наданні допомоги через бюрократичні перепони. Очевидною є потреба в подальшому вдосконаленні правового регулювання, а також у розширенні можливостей та повноважень волонтерських структур.

Студентська молодь традиційно вирізняється активністю, ініціативністю та готовністю брати участь у суспільно значущих заходах, зокрема у волонтерських проєктах. Тому формування культури волонтерства та виховання соціально свідомих громадян через системну участь у волонтерських практиках має стати невід'ємною частиною освітнього процесу та суспільного життя.

Основна мета освітнього процесу у закладах вищої освіти (ЗВО) полягає не лише у передачі професійних знань, а й у всебічному розвитку особистості майбутнього фахівця. Вища школа виконує ключову функцію у формуванні професійних компетентностей, світогляду та ціннісних орієнтирів студентів,

зокрема тих, хто обрав спеціальність соціальної роботи. У цьому контексті волонтерська діяльність виступає додатковим, але надзвичайно дієвим інструментом як освітнього, так і виховного впливу.

Залучення студентів до соціально значущих, безоплатних ініціатив допомагає сформувати у них почуття відповідальності не лише за власну долю, а й за добробут суспільства в цілому. Такі практики протидіють інфантильності та споживацьким настроям, сприяючи усвідомленню ролі активного громадянина.

Волонтерська участь розвиває у здобувачів освіти важливі морально-етичні якості: співчуття, доброзичливість, готовність допомагати іншим. Не менш цінним результатом є усвідомлення власної спроможності позитивно впливати на соціальне середовище та змінювати навколишній світ на краще. Ця впевненість у власній значущості сприяє розвитку самоповаги, формуванню стійкої життєвої позиції, визначенню власного місця у сучасному та майбутньому суспільстві. Саме на таких внутрішніх опорах і базується успішність особистості в будь-якій професійній діяльності.

Педагоги та дослідники у сфері вищої освіти визначають низку пріоритетних напрямів організації виховної роботи у ЗВО, серед яких особливо актуальними є:

- створення гуманістично орієнтованого соціального середовища, що враховує індивідуальні особливості кожного студента;
- підготовка конкурентоспроможного та мобільного спеціаліста, здатного до саморозвитку;
- інтеграція та підтримка студентів, які опинилися у складних життєвих обставинах;
- сприяння збереженню та зміцненню студентських сімей;
- розвиток професійної та громадської активності студентів, зокрема через залучення їх до волонтерських ініціатив, що й становить предмет нашого дослідження.

Таким чином, сутність освітнього процесу у ЗВО полягає у підготовці не просто компетентного спеціаліста, а гармонійно розвиненої особистості, здатної приймати нестандартні рішення та ефективно реагувати на виклики професійної діяльності. Саме тому інтеграція волонтерства у навчальний процес повинна стати невід'ємною частиною підготовки майбутніх соціальних працівників в Україні. Добровільна діяльність допомагає сформувати ключові особистісні та професійні риси, необхідні для ефективної роботи у соціальній сфері, а також забезпечує практичний досвід, який неможливо отримати лише в аудиторії.

Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України, що розпочалася 24 лютого 2022 року, стала для нашої держави надзвичайно серйозним, екзистенційним випробуванням. Перед обличчям небезпеки кожен українець шукав власні способи долучитися до боротьби за незалежність і надати посильну допомогу у захисті країни. Ця хвиля загальнонаціональної мобілізації не оминула й освітнє середовище — заклади вищої освіти, їхні викладачі,

співробітники, студенти, випускники та навіть партнери активно включилися у реалізацію різноманітних волонтерських ініціатив. Їхня діяльність охоплювала підтримку армії, організацію гуманітарної допомоги для внутрішньо переміщених осіб, забезпечення їх житлом та речами першої потреби, а також надання допомоги громадам, що постраждали від воєнних дій.

Характерною рисою цього руху стала швидка самоорганізація університетських спільнот. Структурні підрозділи ЗВО ініціювали створення волонтерських штабів, центрів і локальних осередків, які працювали системно та ефективно.

Найпоширенішою організаційною формою волонтерської активності у закладах вищої освіти є створення спеціалізованих гуманітарних та волонтерських центрів, штабів або локальних осередків. Такі структури виконують функцію координації та оптимізації благодійної діяльності, що особливо актуально в умовах воєнного стану.

Серед досліджуваних університетів два заклади мають загальноуніверситетські платформи волонтерської діяльності: Національний університет «Острозька академія» (НаУОА) та Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого (НЮУ).

- НаУОА офіційно створив Волонтерський центр 2 березня 2022 року за рішенням ректорату. Було призначено координатора, відповідального за організацію та контроль усіх благодійних і соціально-волонтерських заходів в умовах війни. Діяльність центру охоплює розподіл гуманітарної та мілітарної допомоги, включаючи ресурси, що надходять із міжнародних джерел. Основними напрямками роботи є підтримка Збройних сил України, підрозділів територіальної оборони, медичних установ, внутрішньо переміщених осіб і колег із освітньої спільноти.

- НЮУ ім. Ярослава Мудрого започаткував Гуманітарний штаб 1 березня 2022 року. Основна мета цього осередку — надання невідкладної допомоги студентам, викладачам та працівникам університету, а також закладам соціальної сфери Харкова. Штаб забезпечує людей продуктами наборами, медикаментами, засобами гігієни, теплим одягом та іншими предметами першої необхідності. Паралельно він здійснює підтримку підрозділів Збройних сил України та територіальної оборони.

В обох університетах діяльність волонтерських осередків є спільним результатом роботи професорсько-викладацького складу, адміністрації, студентів і співробітників. Такий комплексний підхід дозволяє ефективно мобілізувати ресурси та швидко реагувати на нагальні потреби воєнного часу.

На відміну від цих прикладів, у Волинському національному університеті імені Лесі Українки та Донецькому національному університеті імені Василя Стуса немає централізованих університетських волонтерських штабів або постійно діючих координаційних центрів. Волонтерська активність у цих ЗВО має децентралізований характер і розгортається переважно на рівні окремих

факультетів, кафедр або студентських ініціативних груп. Така форма роботи хоча і менш структурована, проте дозволяє гнучко реагувати на локальні потреби та розвивати ініціативність серед студентської молоді.

Основною цільовою групою більшості волонтерських проєктів, реалізованих університетськими спільнотами, з початку повномасштабного вторгнення залишаються військовослужбовці. Значна частина зборів коштів, гуманітарної допомоги та логістичних заходів орієнтована саме на задоволення потреб Збройних сил України. На початковому етапі війни вирішальну роль відіграла швидка мобілізація громадян, до якої долучилися викладачі, працівники, студенти й випускники університетів, а також формування підрозділів територіальної оборони у різних містах. Саме це стало поштовхом до того, що академічні спільноти активно взялися за підтримку військових та створення умов для їхнього забезпечення.

Допомога армії реалізовувалася у багатьох формах, але для всіх досліджуваних закладів вищої освіти можна виокремити низку спільних характеристик. Значна кількість волонтерських ініціатив виникла як реакція на гострі соціальні виклики, що супроводжували воєнні дії. Одним із таких викликів стала масова вимушена міграція громадян із тимчасово окупованих територій та регіонів, які опинилися під постійними обстрілами, до більш безпечних областей.

В університетах поширеною формою волонтерської підтримки стало надання житла внутрішньо переміщеним особам (ВПО). Три із чотирьох досліджуваних ЗВО — Волинський національний університет ім. Лесі Українки, НаУОА та НЮУ ім. Ярослава Мудрого — організували прихисток для сотень переселенців у власних гуртожитках, забезпечуючи їх харчуванням та предметами першої необхідності.

Волонтерська робота не обмежувалася внутрішніми ресурсами. Університети активно співпрацювали з громадськими організаціями, благодійними фондами та міжнародними партнерами, отримуючи матеріальну підтримку й розширюючи масштаби допомоги. Серед партнерів можна назвати БФ «Рокада», Товариство Червоного Хреста України, а також зарубіжні організації. ДонНУ ім. Василя Стуса навіть став постійним майданчиком для представництва ГО «ВПО України», що дозволило значно посилити координацію допомоги переселенцям.

Окремим напрямом діяльності стали освітні та психологічні ініціативи. Волонтери всіх досліджуваних університетів організовували лекції, семінари та тренінги для студентів, викладачів і переселенців, спрямовані на психологічну підтримку в умовах війни.

- ВНУ ім. Лесі Українки активно надавав психологічну допомогу військовим, а також проводив тренінги для волонтерів, аби запобігти емоційному вигоранню.

- НаУОА і ВНУ ім. Лесі Українки залучали до цієї роботи іноземних психологів і психотерапевтів, що дозволяло впроваджувати міжнародний досвід кризової підтримки.

- НЮУ ім. Ярослава Мудрого організував онлайн-консультації для студентів і співробітників, які переживали стрес, тривожність або емоційну дестабілізацію.

Подібні ініціативи у сфері психічного здоров'я сприяють збереженню ментального балансу, навчають контролювати власні емоції, допомагати близьким і адаптуватися до життя в умовах воєнної реальності. У довгостроковій перспективі ці практики формують стійкість академічної спільноти та підвищують рівень соціальної відповідальності студентів.

ВИСНОВКИ

Волонтерська діяльність у закладах вищої освіти України виступає потужним інструментом соціальної підтримки та важливою складовою формування особистісних і професійних компетентностей студентської молоді. Аналіз діяльності університетських спільнот засвідчив, що поєднання зусиль студентів, викладачів, співробітників та випускників дозволяє ефективно реагувати на нагальні соціальні потреби, підтримувати вразливі категорії населення, внутрішньо переміщених осіб та забезпечувати стабільність локальних громад.

Дослідження показало, що організація волонтерства у ЗВО реалізується у двох основних моделях: централізованій, через створення гуманітарних штабів і волонтерських центрів, та децентралізованій, коли ініціативи функціонують на рівні факультетів, кафедр і студентських груп. Обидві моделі продемонстрували ефективність, забезпечуючи реалізацію різнопланових завдань: допомоги військовим, підтримки ВПО, надання гуманітарної та психологічної допомоги, організації освітніх і соціальних проєктів.

Волонтерська активність сприяє розвитку у студентів відповідальності, здатності до командної роботи, комунікативних навичок і соціальної зрілості. Залучення до практичної діяльності дозволяє майбутнім соціальним працівникам набувати досвіду взаємодії з різними групами населення, що позитивно впливає на їхню професійну підготовку. Крім того, участь у волонтерстві формує в студентів стійку громадянську позицію, підвищує рівень мотивації до суспільно корисної діяльності та сприяє гармонійному поєднанню освітнього процесу з актуальними потребами суспільства.

Перспективи подальших досліджень полягають у вдосконаленні системи нормативно-правового забезпечення студентського волонтерства, розширенні партнерських зв'язків університетів із громадськими, благодійними та міжнародними організаціями, а також в інтеграції найуспішніших волонтерських практик у програми професійної підготовки фахівців соціальної сфери. Реалізація цих напрямів сприятиме посиленню соціальної стійкості суспільства та

підвищенню ефективності діяльності закладів вищої освіти як осередків громадянської активності.

ЛІТЕРАТУРА

Голубенко, Т. (2018). Волонтерство як інструмент соціального виховання студентської молоді в умовах вищого навчального закладу. Соціальна робота. Соціальна педагогіка, (11), 151–157.

Карпенко, О. Г. (2006). Теоретико-методологічні підходи професійної готовності фахівців соціальної роботи. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова, 4, 47–53. (Серія 11 «Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління»)

Мигович, І. І., & Лукашевич, М. П. (2002). Теорія і методи соціальної роботи: Навчальний посібник. Київ.

Поліщук, В. (2013). Роль волонтерської практики в процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота, (29), 153–157.

Зверева, І. Д., Безпалько, О. В., Марченко, С. Я., та ін. (2004). Соціальна робота в Україні: Навчальний посібник (за заг. ред. І. Д. Зверєвої, Т. М. Лактіонової). Київ: Центр навчальної літератури.

Капська, А. Й. (Ред.). (2001). Технологізація волонтерської роботи в Україні у сучасних умовах. Київ. 7. Сидорук, Т. (2024). Волонтерські ініціативи українських ЗВО в умовах повномасштабної російсько-української війни: Аналітична записка URL: https://api.home.ednannia.ua/upload/kch/24/02/09/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BA%D0%B0%D0%A1%D0%98%D0%94%D0%9E%D0%A0%D0%A3%D0%9A_PDF.pdf

Керівниця волонтерського центру Острозької академії: "Взаємо-допомога, здатність до емпатії людей яскраво проявились за час воєнного стану". <https://www.oa.edu.ua/ua.info/news/2022/19-05-03>

Штаб гуманітарної допомоги Університету продовжує підтримувати працівників Університету та їх сім'ї. <https://nlu.edu.ua/volonterskyj-ruh/shtab-gumanitarnoyi-dopomogy-universytetu-vchergove-nadav-dopomogu-praczivnykam-ta-yih-simyam/>

TRAINING OF FUTURE SOCIAL WORKERS FOR VOLUNTEER ACTIVITIES

Oksana KRAVCHENKO, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Social Pedagogy and Social Work Department, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, Ukraine; okskravchenko@ukr.net

Nataliya KOLYADA, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Social Pedagogy and Social Work of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, Ukraine; koliada_n@ukr.net

Inna HONCHAR, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Social Pedagogy and Social Work, Uman State Pedagogical University named after Pavlo Tychyna, Uman, Ukraine;

Abstract. *In the article, the role of volunteer activities in higher education institutions in Ukraine is explored in the context of the full-scale war started by the Russian Federation on February 24, 2022. The main directions and forms of involvement of university communities - students, teachers, staff, and alumni - in volunteer initiatives aimed at supporting the Armed Forces of Ukraine, internally displaced persons, and affected communities are highlighted. The experience of four higher education institutions is analyzed: Volyn National University named after Lesya Ukrainka, Donetsk National University named after Vasyl Stus, National University 'Ostroh Academy,' and Yaroslav Mudryi National Law University.*

Two models of organizing volunteer work in higher education institutions have been identified: a centralized model (through the creation of humanitarian and volunteer centers and headquarters) and a decentralized model (at the level of faculties and student groups). Special attention is given to the activities of the Volunteer Center at NaUOA and the Humanitarian Headquarters at NYU, which coordinate the collection and distribution of humanitarian and military aid, interact with public, charitable, and international organizations. The significance of initiatives aimed at providing psychological support to students, teachers, military personnel, and internally displaced persons is highlighted, including the involvement of foreign specialists and online consultations. It is proven that volunteering in higher education institutions contributes to the formation of professional competencies of future social workers, the development of social responsibility, resilience to crisis situations, and the strengthening of democratic values in society. The research results can be used to improve the training system for social sector specialists and to integrate volunteer practices into the educational activities of universities.

Keywords: *volunteer activities, higher education institutions, students, social work, internally displaced persons, humanitarian aid, psychological support, Armed Forces of Ukraine, martial law, civic responsibility.*

References

Golubenko, T. (2018). Volunteering as a tool for social education of student youth in a higher educational institution. *Social work. Social pedagogy*, (11), 151–157. [in Ukrainian].

Karpenko, O. G. (2006). Theoretical and methodological approaches to the professional readiness of social work specialists. *Scientific journal of the National University named after M. P. Dragomanov*, 4, 47–53. (Series 11 “Sociology. Social work. Social pedagogy. Management”) [in Ukrainian].

Mygovich, I. I., & Lukashevych, M. P. (2002). *Theory and methods of social work: Textbook*. Kyiv. [in Ukrainian].

Polishchuk, V. (2013). The role of volunteer practice in the process of professional training of future social workers. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Pedagogy. Social Work*, (29), 153–157. [in Ukrainian].

Zvereva, I. D., Bezpalko, O. V., Marchenko, S. Ya., et al. (2004). *Social Work in Ukraine: Textbook* (ed. by I. D. Zvereva, T. M. Laktionova). Kyiv: Center for Educational Literature. [in Ukrainian].

Kapska, A. Y. (Ed.). (2001). *Technologization of Volunteer Work in Ukraine in Modern Conditions*. Kyiv. 7. [in Ukrainian].

Sydooruk, T. (2024). Volunteer initiatives of Ukrainian higher education institutions in the conditions of a full-scale Russian-Ukrainian war: Analytical note. URL:

<https://api.home.ednannia.ua/upload/kch/24/02/09/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BA%D0%B0%D0%A1%D0%98%D0%94%D0%9E%D0%A0%D0%A3%D0%9A.PDF.pdf> [in Ukrainian].

Head of the volunteer center of the Ostroh Academy: "Mutual assistance, people's ability to empathize were clearly manifested during martial law." <https://www.oa.edu.ua/ua.info/news/2022/19-05-03> [in Ukrainian].

The Humanitarian Assistance Headquarters of the University continues to support the University employees and their families. <https://nlu.edu.ua/volonterskyj-ruh/shtab-gumanitarnoyi-dopomogy-universytetu-vchergove-nadav-dopomogu-praczivnykam-ta-yih-simyam/> [in Ukrainian].

Article history:

Received: August 15, 2025

1st Revision: September 05, 2025

Accepted: September 30, 2025